

Handreiking open access publiceren voor HU Onderzoek

Auteur

Dienst Onderwijs, Onderzoek en Studentzaken (OO&S) - HU Bibliotheek
Bolinda Hoeksema, Sietske Douna

Publicatiejaar

2025

Dit werk valt onder een [Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal-licentie](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Inhoudsopgave

1. Handreiking voor open access publiceren.....	3
Inleiding	3
Waarom een Handreiking open access publiceren?.....	3
Doel.....	3
Doelgroep	3
Reikwijdte	3
Publiceren van kennisproducten	4
Wat is open access?	4
Waarom open access?	5
Voordelen van open access	5
De HU bevordert open access	5
2. Uitgangspunt voor open access publiceren.....	6
Open access is de norm	6
Kennisproducten deponeren in de HU repository	6
3. Kwaliteitsborging.....	7
4. Kosten voor open access	7
Begroten van open access kosten.....	7
Open access overeenkomsten	8
Het HU Stimuleringsfonds Open Access	8
Hoe publiceer je open access met een dubbele aanstelling?	8
5. Auteursrecht	9
Auteursrecht en medewerkers	9
Auteursrecht en Creative Commons licentie	9
Gezamenlijk auteursrecht.....	10
Auteursrecht en samenwerkingspartners	10
Auteursrecht bij PNIL	10
6. Vindbaarheid en zichtbaarheid.....	11
7. Verantwoording.....	12
Bijlagen	13
Bijlage I: Auteursrecht en Taverne amendement	13
Bijlage II : Praktische informatie over de uitvoeringsaspecten van open access publiceren	14
Bijlage III: 5-Stappenplan open access publiceren.....	18

1. Handreiking voor open access publiceren

Inleiding

Hogeschool Utrecht (de HU) wil met haar praktijkgericht onderzoek zowel de beroepspraktijk innoveren als het onderwijs verbeteren. Ons onderzoek is praktijkrelevant, ontwikkelingsgericht en kwalitatief hoogwaardig. Het leidt tot kennisvermeerdering voor zowel onderzoek, onderwijs als beroepspraktijk, is een mix van research, development en implementatie en heeft als focus voortdurende innovatie. Doel is toename van kennis en kenniscirculatie: bij de samenleving in geheel, studenten en beroepsbeoefenaren. Het snel en adequaat beschikbaar stellen van deze kennis aan particulieren, bedrijven, instellingen en overheden ziet de HU dan ook als een wezenlijk onderdeel binnen haar praktijkgerichte onderzoek.

Waarom een Handreiking voor open access publiceren?

Onderzoekers en lectoren van de HU publiceren een veelheid en verscheidenheid aan kennisproducten. Deze handreiking biedt informatie om sneller (praktische) vragen van onderzoekers over open access publiceren te beantwoorden, en om de toekomstige beschikbaarheid van publicaties te verbeteren. De bedoeling is dat met het open access publiceren van onderzoeksresultaten de communicatie rond onderzoek beter en sneller verloopt waardoor de kwaliteit van het onderzoek wordt verhoogd en de innovatiemogelijkheden worden vergroot. Wet- en regelgeving en bindende afspraken met derden kunnen betekenen dat niet alles direct voor iedereen toegankelijk is. Om beter te kunnen bepalen wanneer dit het geval is, zijn afspraken binnen de hogeschool nodig. Dit maakt het noodzakelijk dat de HU een handreiking voor open access publiceren ontwikkelt en hanteert.

Doel

Met deze handreiking beoogt de HU duidelijkheid voor de onderzoeker te scheppen in wat de mogelijkheden zijn voor open access publiceren, onder welke randvoorwaarden dit dient te gebeuren en hoe publiceren gefaciliteerd wordt.

Doelgroep

Deze handreiking is geschreven voor onderzoekers, lectoren, directeuren en medewerkers in dienst van de HU.

Reikwijdte

De reikwijdte van deze handreiking strekt zich in principe uit over het geheel van kennisproducten die binnen het onderzoek van de HU wordt geproduceerd.

Het publiceren door studenten wordt hier buiten beschouwing gelaten. Studenten hebben het auteursrecht op het werk dat zij in het kader van hun studie tot stand brengen, tenzij door de HU en de betrokken student van tevoren anders is overeengekomen. Als een student meewerkt aan een

onderzoeksproject binnen een lectoraat, maken de student en de onderzoeker vooraf duidelijke schriftelijke afspraken over auteurschap en open access.

Deze handreiking gaat ook niet in op aspecten van intellectueel eigendom met uitzondering van het auteursrecht. Neem voor een advies hierover contact op met afdeling Juridische Zaken.

Het publiceren van onderzoeksdata wordt in deze richtlijn tevens buiten beschouwing gelaten. Voor ondersteuning bij research datamanagement, zoals het archiveren en publiceren van datasets en zorgvuldig databeheer, kunnen onderzoekers contact opnemen met onderzoeksupport@hu.nl

Publiceren van kennisproducten

Deze richtlijn omvat het publiceren van alle output van praktijkgericht onderzoek. Wij noemen dat kennisproducten. Onder kennisproducten vallen (geen uitputtende opsomming):

- Artikelen in wetenschappelijke tijdschriften
- Artikelen in vaktijdschriften
- Hoofdstukken in boeken
- Boeken
- Rapporten
- Bijdragen aan congresbundels
- Abstracts
- Presentaties
- Producten (bijv. protocollen, tools, handleidingen, prototypes, checklists, ontwerpen)*
- Andersoortig materiaal voortkomend uit praktijkgericht onderzoek (bijv. kennisclips, podcasts etc.)

**Octrooien en intellectueel eigendom*

Als kennisproducten octrooibare of commercieel exploiteerbare kennis bevatten, of de registratie van merken of modellen vereisen, zullen hiervoor overeenkomsten moeten worden gesloten met samenwerkingspartners. Neem voor een advies hierover contact op met afdeling Juridische Zaken.

Onderzoekspublicaties

In deze handreiking wordt ook de term onderzoekspublicaties gebruikt. We spreken van onderzoekspublicaties als het gaat om publiceren in wetenschappelijke tijdschriften of in vaktijdschriften (zie ook hoofdstuk 5 Auteursrecht). Voor het publiceren van deze type publicaties gelden andere regels dan voor bijvoorbeeld kennisclips of podcasts.

Wat is open access?

Open access betekent dat kennisproducten uit publiek gefinancierd onderzoek op zijn minst voor iedereen toegankelijk zijn en bij voorkeur door iedereen te (her-) gebruiken zijn zonder financiële, wettelijke of technische drempels, d.w.z. iedereen kan de informatie zoeken, lezen, downloaden, kopiëren, verspreiden, afdrucken, of gebruiken. Open access is onderdeel van open science, wat staat voor de transitie naar een nieuwe manier van het uitvoeren, publiceren en evalueren van onderzoek. Bij open science is onderzoek open, toegankelijk, reproduceerbaar, transparant en gericht op hergebruik.

Waarom open access?

Veel onderzoek is publiek gefinancierd en daarom is het belangrijk dat de resultaten van onderzoek voor iedereen ook toegankelijk zijn. De Vereniging Hogescholen (VH) heeft in 2009 de [Berlin Declaration on Open Access](#) ondertekend en zich daarmee geschaard achter de principes van open access. Bovendien is de VH medeondertekenaar van de gedragscode wetenschappelijke integriteit (2018), die de principes van open access integreert in de normen voor goede onderzoekspraktijken. Daarmee verplicht ook de HU zich te houden aan deze principes.

Voordelen van open access

De belangrijkste voordelen van open access publiceren zijn dat het de zichtbaarheid, vindbaarheid en het (versnelde) hergebruik van kennisproducten vergroot. Open access versterkt daarmee de impact en doorwerking van praktijkgericht onderzoek in het onderwijs, de beroepspraktijk en de maatschappij. Dat sluit aan bij de kernwaarden van praktijkgericht onderzoek.

Een aantal voordelen voor de auteur:

- Studenten, collega's en de beroepspraktijk hebben vrij toegang tot jouw kennisproducten.
- Je krijgt meer lezers omdat je kennisproducten niet achter een betaalmuur zitten.
- Je hebt een grotere kans geciteerd te worden.
- Door opslag in de repository van je eigen instelling, blijven je kennisproducten duurzaam online beschikbaar.
- Je hoeft later niet te betalen voor het gebruik van je eigen kennisproducten.

De HU bevordert open access

De HU faciliteert in en levert een bijdrage aan het zichtbaar, toegankelijk en herbruikbaar maken van praktijkgericht onderzoek. De HU bevordert open access waar mogelijk door te:

- faciliteren; de HU levert systemen zoals de HU repository SURFsharekit, biedt ondersteuning zoals het Auteursrechten Informatiepunt (AIP) en de Onderzoeksupport, en neemt belemmeringen weg waar mogelijk
- waarderen; de HU waardeert open access door het mee te wegen in de gesprekscyclus en/of evaluaties van onderzoekseenheden, zoals in het [BKO](#) wordt aanbevolen.

2. Uitgangspunt voor open access publiceren

Open access is de norm

De HU hanteert voor het publiceren van kennisproducten als principe 'open access, tenzij'. Dat wil zeggen: open access publiceren is het uitgangspunt, *tenzij* dit onmogelijk is vanuit het oogpunt van wet- en regelgeving of andere bindende afspraken met derden (bijvoorbeeld geheimhoudingsplicht).

Je ontsluit kennisproducten dus zoveel mogelijk voor een breed publiek. Dat wil zeggen, kennisproducten zijn toegankelijk, vindbaar en bij voorkeur geschikt voor (her)gebruik. Ontsluiting kan op verschillende manieren plaatsvinden:

1. Je publiceert direct open access (gouden route);
2. Je stelt het kennisproduct - eventueel na een beperkte embargoperiode – beschikbaar via de repository van de hogeschool (groene route, oftewel zelfarchivering).

Gouden route

Bij de gouden route bieden uitgevers de (wetenschappelijke) artikelen online en kosteloos aan. De auteur, de werkgever of de organisatie die het onderzoek financiert, betaalt de publicatiekosten APC =(Article Processing Charges).

Groene route

Dit betekent dat na publicatie in een tijdschrift het artikel in eigen digitale archieven (repositories) kosteloos beschikbaar wordt gesteld aan het publiek. In de meeste gevallen stelt de uitgeverij een embargoperiode vast. Na de embargoperiode mag de publicatie vrijgegeven worden via de eigen repository en naar landelijke platforms worden doorgezet zoals de website van HU Onderzoek, de HBO Kennisbank, Publinova en OpenAIRE. De HU maakt gebruik van repositorydienst SURFsharekit.

Kennisproducten deponeren in de HU repository

Voor alle kennisproducten geldt, dat zij altijd moeten worden gedeponeerd in de HU repository (SURFsharekit), tenzij dit vanuit het oogpunt van wet- en regelgeving, in verband met kennisveiligheid of andere bindende afspraken met derden niet mogelijk is. De aanleverprocedure is als volgt:

Mail je publicatie naar publicaties@hu.nl. In je mail neem je op: de titel, de naam van het lectoraat en het publicatietype, bijvoorbeeld: artikel, rapport, boek(deel), conferentiebijdrage. De informatiespecialisten van de HU Bibliotheek voeren de publicatie in, in repository SURFsharekit. Publicaties worden op deze manier zichtbaar en beschikbaar gemaakt voor uitwisseling en (her-) gebruik in de HBO Kennisbank, OpenAIRE, Publinova en op hu.nl/onderzoek.

3. Kwaliteitsborging

De HU wil alleen kennisproducten publiceren die kwalitatief van een hoogwaardig niveau zijn. Om de kwaliteit te borgen stelt de HU dat alle gepubliceerde kennisproducten moeten voortkomen uit professioneel handelen in het praktijkgericht onderzoek, dat wil zeggen volgens de principes zoals vastgelegd in de Nederlandse Gedragscode voor Wetenschappelijke Integriteit¹.

Daarnaast dient de onderzoeker aandacht te hebben voor de kwaliteit en integriteit bij de keuze van een publicatiemedium. Zo checkt de onderzoeker of er sprake is van een rooftijdschrift en of het tijdschrift een voldoende kwaliteitscontrole levert door peer review.

Meer informatie zie Bijlage II. Voor advies mail naar publicaties@hu.nl

4. Kosten voor open access

Begroten van open access kosten

Onderzoekers houden bij aanvang van een onderzoeksproject al rekening met open access publiceren. Onderzoekers begroten de kosten zoals APC's (Article Processing Charges) en andere kosten mee in de subsidieaanvraag. Bij subsidiegevers zoals Regieorgaan SIA, NWO en ZonMW kunnen de kosten voor open access publiceren opgenomen worden in de begroting. Daarvoor gelden wel specifieke voorwaarden die per subsidiegever en per subsidieregeling kunnen verschillen. Voor meer informatie, mail naar onderzoeksupport@hu.nl

Indien de artikelen nog niet gepubliceerd zijn op de einddatum van het onderzoeksproject, dan kunnen de begrote kosten gereserveerd worden in de financiële eindrapportage, zodat de kosten ook na afloop van het project nog kunnen worden voldaan. De subsidieadviseur en de projectcontroller kunnen hierbij adviseren.

Subsidiegevers hebben voor het open access publiceren van boeken soms aparte middelen beschikbaar, zoals de doorlopende call [Open Access Boeken](#) van NWO. Hiermee kan je een vergoeding voor de Book Processing Charges (BPC's) van wetenschappelijke boeken aanvragen tot 5 jaar na afsluiting van een project. Deze call staat los van de projectsubsidie en de middelen kunnen dus buiten de projectbegroting worden aangevraagd.

In onderzoeksplannen en/of de datamanagementparagraaf wordt vastgelegd welk type output zal worden opgeleverd (zoals artikel, boek(-deel), podcast, video) en hoe deze toegankelijk gemaakt kan worden.

¹ <https://www.nwo.nl/nederlandse-gedragscode-wetenschappelijke-integriteit>

Open access overeenkomsten

Sinds 2020 is er een overeenkomst tussen VSNU, NWO, VH en Elsevier waardoor HU onderzoekers kosteloos open access kunnen publiceren in vrijwel alle hybride en open access tijdschriften van deze uitgever. Voorwaarde is dat de indiening na 01-01-2020 heeft plaatsgevonden en de corresponderende onderzoeker op dat moment in dienst was van de HU. De tijdschriften die binnen de overeenkomst vallen, zijn op te zoeken op deze [informatiepagina](#) van Elsevier. Vragen hierover mail je naar onderzoeksupport@hu.nl

Indien je als promovendus verbonden bent aan een universiteit, dan zijn er vanuit jouw aanstelling aan die universiteit wellicht meer mogelijkheden om open access te publiceren. Informeer hierover bij je universiteit.

Het HU Stimuleringsfonds Open Access

De HU heeft een Stimuleringsfonds Open Access voor het financieren van open access kosten (APC's) indien deze niet zijn gedekt vanuit een lopende subsidie, uitgeversdeal of andere middelen. Het stimuleringsfonds wordt beheerd door de HU Bibliotheek.

Voor wie is de regeling bedoeld?

Voor alle (docent)onderzoekers bij de HU (bij de kenniscentra en bij de instituten).

Wat wordt er gedekt en voor welk bedrag?

Artikelen: een bedrag van max. €2500 (excl. btw) voor de APC.

Boeken: max. €4000 per boek.

Hoe kun je een vergoeding aanvragen?

1. Lees de bijlage '[Regeling Hogeschool Utrecht Stimuleringsfonds Open Access](#)' voor de exacte voorwaarden om in aanmerking te komen voor financiering.
2. Middels het [Aanvraagformulier HU Stimuleringsfonds Open Access](#) kun je een aanvraag indienen.

Aanvragen worden behandeld op een *first come, first serve* basis.

Vragen over het stimuleringsfonds? Neem contact op via onderzoeksupport@hu.nl.

Hoe publiceer je open access met een dubbele aanstelling?

Heb je een dubbele aanstelling, zowel bij de HU als bij een universiteit, UMC of onderzoeksinstituut? Check dan de open access richtlijnen van beide aanstellingen. Universiteiten hebben vaak bredere deals met uitgevers dan hogescholen. Je hebt toegang tot meer databanken en er zijn meer uitgevers bij wie de publicatiekosten al zijn afgekocht. Hier vind je de [uitgeversdeals](#). Je kunt alleen gebruik maken van een deal van een andere instelling als je je e-mailadres van die instelling gebruikt bij het indienen van je manuscript. Zorg ervoor dat je in dit geval ook altijd de HU als affiliatie vermeldt.

5. Auteursrecht

Auteursrecht en medewerkers

Binnen het hbo ligt het auteursrecht van gemaakt werk niet bij de medewerker maar bij de werkgever. Dit is vastgelegd in het werkgeversauteursrecht (Artikel 7 Auteurswet), evenals in Artikel E-7 CAO-hbo. Dit betekent dat het auteursrecht op alle kennisproducten die zijn gemaakt in het kader van de aanstelling en opgedragen werkzaamheden, bij de HU ligt. De tijdstippen of dagen waarop het werk is uitgevoerd is hierin niet van belang, evenals het type aanstelling (i.e. fulltime of parttime aanstelling, met meerdere dienstverbanden en/of met een eigen bedrijf). Hierdoor kunnen docenten, onderzoekers en andere medewerkers van hogescholen formeel geen toestemming geven voor het (open access) publiceren van de door hun gemaakte kennisproducten, omdat alleen de auteursrechthebbende toestemming kan geven voor het openbaar maken van het gemaakte werk en kan bepalen onder welke voorwaarden deze verder verspreid en hergebruikt mag worden.

Het publiceren van onderzoekspublicaties

De HU hecht er waarde aan dat wetenschapsbeoefening in overleg moet kunnen plaatsvinden. Daarom zal de HU, ook al ligt het auteursrecht formeel bij de hogeschool, de onderzoekers in beginsel de ruimte geven om na schriftelijk akkoord van de leidinggevende in alle vrijheid de onderzoekspublicaties voortkomend uit praktijkgericht onderzoek te realiseren. We spreken van onderzoekspublicaties als het gaat om publiceren in wetenschappelijke tijdschriften of in vaktijdschriften.

In de praktijk betekent dit dat onderzoekers van de HU voor hun eigen onderzoekspublicaties keuzes kunnen maken namens de rechthebbende, bijvoorbeeld in contracten bij uitgevers. Daarbij gelden onderstaande voorwaarden:

- Er wordt zoveel mogelijk gestreefd naar open access publiceren, onder een verkozen Creative Commons licentie.
- De onderzoeker laat aan de leidinggevende in een mail weten in welke hoedanigheid wordt gepubliceerd en onder welke (open access) voorwaarden dit gebeurt (e.g. via de gouden of de groene route).
- Onderzoekers leveren hun onderzoekspublicaties aan via mailbox publicaties@hu.nl, zodat ze kunnen worden opgenomen in de repository van de hogeschool.
- Onderzoekspublicaties worden altijd opgenomen in de repository van de hogeschool, tenzij dit vanuit het oogpunt van wet- en regelgeving, in verband met kennisveiligheid, of in verband met andere bindende afspraken met derden niet mogelijk of wenselijk is.

Auteursrecht en Creative Commons licentie

De HU adviseert om kennisproducten te voorzien van een [Creative Commons licentie](#), tenzij dit onmogelijk is vanuit het oogpunt van wet- en regelgeving, in verband met kennisveiligheid of andere bindende afspraken met derden. Met een Creative Commons licentie worden auteursrechten op een kennisproduct behouden maar bepaalt de auteursrechthebbende in welke mate het kennisproduct verder verspreid mag worden en onder welke voorwaarden. Voor advies kun je terecht bij het [Auteursrechten Informatiepunt \(AIP\)](#).

Gezamenlijk auteursrecht

Van gezamenlijk auteursrecht is sprake als er meerdere auteurs zijn of als een medewerker meerdere werkgevers heeft.

Meerdere auteurs

Als er meerdere auteurs c.q. makers betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van het kennisproduct, dan is er sprake van een gezamenlijk auteursrecht. Bij publicatie is dan toestemming nodig van alle auteursrechthebbenden. In dit soort gevallen wordt er doorgaans iemand als corresponderende/submitting auteur ('corresponding author') benoemd. Deze sluit de overeenkomst met de uitgever namens de andere auteurs. Vaak moet in de overeenkomst worden aangegeven dat de corresponderende auteur tekenbevoegd is. Als het om een onderzoeksproject gaat, moet de corresponderende auteur van de penvoerende instelling zijn, tenzij anders is afgesproken. Met de coauteurs worden vooraf aan het indienen van het artikel (en bij voorkeur bij start van het onderzoeksproject) afspraken gemaakt over de verdeling van de publicatiekosten en deze afspraken worden schriftelijk vastgelegd en gearchiveerd.

Meerdere werkgevers

Indien een medewerker van de HU meerdere werkgevers heeft, is er in specifieke gevallen ook sprake van gezamenlijk auteursrecht. Zo kan het voorkomen dat een medewerker aan hetzelfde onderzoek twee functies heeft: als medewerker van de HU en als medewerker van een andere hogeschool of universiteit. In dit geval is zowel de HU als ook de andere instelling auteursrechthebbende, of de onderzoeker zelf (dit is afhankelijk van de cao of van het arbeidscontract van de andere werkgever). Bij gezamenlijk auteursrecht voortkomend uit meerdere werkgevers moet bij publicatie toestemming gevraagd worden aan alle (mede) auteursrechthebbenden.

Auteursrecht en samenwerkingspartners

Voordat het onderzoeksproject start maak je duidelijke afspraken met de samenwerkingspartners over open access. Bijvoorbeeld over welke kennisproducten jullie willen opleveren, de verdeling van eventuele publicatiekosten, hoe jullie de kennisproducten open access beschikbaar willen maken, welke [Creative Commons licentie](#) je kiest en over co-auteurschap. Alle afspraken dien je zorgvuldig op te slaan en te archiveren zodat ze ook achteraf herleidbaar zijn.

Auteursrecht bij PNIL

Met Personeel niet in loondienst (PNIL) worden in een contract bij de start van de werkzaamheden voor de hogeschool, schriftelijke afspraken gemaakt over auteursrechten.

Zie ook de HU Auteursrechtregeling op: [Auteursrecht - Weten & Regelen - ÉÉN HU](#)

6. Vindbaarheid en zichtbaarheid

Om ervoor te zorgen dat kennisproducten vindbaar zijn, ook in de toekomst, is het belangrijk dat kennisproducten worden voorzien van een persistent identifier (PID). Een persistent identifier is een unieke code die gekoppeld is aan het kennisproduct. Hierdoor kan het kennisproduct altijd teruggevonden worden, ook bij veranderingen van naam en plaats.

De HU gebruikt verschillende persistent identifiers, zoals DOI (Digital Object Identifier), DAI (Digital Author Identifier) en ORCID*. Medewerkers van de HU Bibliotheek ondersteunen bij het toevoegen van persistent identifiers aan kennisproducten.

Kennisproducten die in de HU repository SURFsharekit zijn opgenomen, worden gepubliceerd op website HU Onderzoek, op de HBO Kennisbank, in OpenAIRE en op het platform voor praktijkgericht onderzoek Publinova. Zo worden kennisproducten uit praktijkgericht onderzoek zichtbaar én vindbaar voor iedereen. De HU Bibliotheek is verantwoordelijk voor de vindbaarheid en zichtbaarheid van kennisproducten.

***Wat is een ORCID?**

ORCID is een internationaal systeem dat academische auteurs duurzaam identificeert.

Onderzoekers kunnen dezelfde naam hebben, maar een naam kan ook veranderen (zoals bij een huwelijk). Daarnaast kan inconsistent gebruik van voornaamafkortingen en verschillende schrijfwijzen ervoor zorgen dat een onderzoeker moeilijk te herkennen is. Een ORCID (Open Researcher and Contributor ID) is een unieke identifier die een oplossing voor dit probleem biedt.

Je kunt een ORCID ook gebruiken bij het aanvragen van subsidies of bij peer review, en bij het indienen van je manuscript bij een uitgever. Daarnaast heb je na registratie een persoonlijke ORCID-pagina waar je je publicaties kunt (laten) beheren en waar je bijv. kan aangeven welke informatie publiek wordt gedeeld en welke niet.

Wil je meer weten over ORCID of over het aanmaken van een ORCID ID?

Zie: [ORCID - Onderwijs & Onderzoek - ÉÉN HU](#) of mail je vraag naar onderzoeksupport@hu.nl

7. Verantwoording

Deze handreiking is de herziene versie van de *Publicatierichtlijn voor HU Onderzoek* (OO&S - HU Bibliotheek, 2018). Voor het schrijven van deze handreiking is gebruik gemaakt van het *Open access model publicatiebeleid* en de *Handreiking Open access publiceren*² (2022) van de Vereniging Hogescholen (VH). Om bij de landelijke hbo norm voor het open access publiceren aan te sluiten, is ervoor gekozen om de uitgangspunten uit het VH model over te nemen en te vertalen naar de (onderzoeks-) praktijk van de HU.

² <https://www.verenighogescholen.nl/kennisbank/praktijk-en-onderzoek/artikelen/model-open-access-publicatiebeleid>

Bijlagen

Bijlage I: Auteursrecht en Taverne amendement

Sinds 1 juli 2015 is het Taverne amendement - Artikel 25fa Auteurswet - van kracht: *“De maker van een kort werk van wetenschap waarvoor het onderzoek geheel of gedeeltelijk met Nederlandse publieke middelen is bekostigd, heeft het recht om dat werk na verloop van een redelijke termijn na de eerste openbaarmaking ervan, om niet beschikbaar te stellen voor het publiek, mits de bron van de eerste openbaarmaking daarbij op duidelijke wijze wordt vermeld”*.

Onder kort werk vallen artikelen, maar ook bijdragen aan bijvoorbeeld (congres-)bundels. Boeken zijn echter uitgesloten. Het Taverne amendement betekent dat wetenschappelijke werk van een auteur meestal in dienst is van een universiteit of een andere onderzoeksinstituting, én dat voortkomt uit onderzoek dat geheel of gedeeltelijk gefinancierd is met (Nederlandse) publieke middelen na een redelijke termijn (ook) open access gepubliceerd mag worden in de instellingsrepository (de groene route). Daarbij moet de bron worden vermeld van de oorspronkelijke publicatie. Bij universiteiten wordt de redelijke termijn van 6 maanden gehanteerd, waarna het artikel geplaatst mag worden in de repository van de universiteit. Universiteiten dragen gezamenlijk het risico voor een eventuele claim vanuit uitgevers.

Binnen het hbo wordt Taverne nog niet zodanig toegepast. Hogeschool Utrecht neemt het standpunt in dat de keuze hiervoor collectief gedragen moet zijn vanuit de verschillende hogescholen. Daarnaast moet nader verkend worden in hoeverre het Taverne amendement ook van toepassing is op publicaties in vaktijdschriften.

Bijlage II : Praktische informatie over de uitvoeringsaspecten van open access publiceren

Vorbereidingsfase

Wanneer is het moment om na te denken over open access?

Het is belangrijk al in een zo vroeg mogelijk stadium rekening te houden met open access en kosten ervoor te begroten in je subsidieaanvraag.

Als een student meewerkt aan je onderzoeksproject, maak je met de student vooraf duidelijke schriftelijke afspraken over auteurschap en open access. Het auteursrecht van werk van een student ligt namelijk bij de student, tenzij je daar afspraken over maakt met elkaar. Deze afspraken leg je vervolgens goed vast. Neem voor een advies hierover contact op met de afdeling Juridische Zaken.

Ook met samenwerkingspartners maak je afspraken, zie hieronder.

Hoe werkt het met open access in geval van samenwerkingspartners?

Maak vooraf aan de start van het project al duidelijke afspraken met de samenwerkingspartners over open access, bijvoorbeeld over welke kennisproducten jullie willen opleveren, de verdeling van eventuele publicatiekosten, hoe jullie kennisproduct open access beschikbaar willen maken, welke [Creative Commons licentie](#) je kiest en over co-auteurschap. Alle afspraken dien je zorgvuldig op te slaan en te archiveren, zodat ze ook achteraf herleidbaar zijn. Neem voor een advies hierover contact op met de afdeling Juridische Zaken.

Waar moet ik als promovendus rekening mee houden?

Als promovendus ben je doorgaans ook verbonden aan een universiteit, UMC of een onderzoeksinstituut. Zorg ervoor dat je met je (co)-promotoren aan het begin van je promotietraject afspraken maakt over o.a. open access publiceren, de verdeling van publicatiekosten en co-auteurschap. Leg deze afspraken schriftelijk vast.

Open access publiceren in (wetenschappelijke) tijdschriften

Welke open access wetenschappelijke tijdschriften zijn er beschikbaar?

In de [Directory of Open Access Journal](#) (afgekort DOAJ) vind je een overzicht van open access peer-reviewed wetenschappelijke tijdschriften. Je kunt er zoeken naar een open access wetenschappelijk tijdschrift of naar een artikel op o.a. onderwerp, titel, trefwoord, uitgever en taal.

Hoe weet ik of een (wetenschappelijk) tijdschrift betrouwbaar is en niet discutabel?

Als je publicatiekosten (Article Processing Charges) moet betalen om je artikel te publiceren, is dat geen indicatie voor de kwaliteit van een tijdschrift. Er zijn goede open access tijdschriften die geen

kosten in rekening brengen voor de auteur. Helaas zijn er ook uitgevers die wel publicatiekosten in rekening brengen zonder daar een redactioneel dienst of peer review tegenover te stellen, de zogenaamde discutabele uitgevers (soms rooftijdschriften/predatory journals genoemd). Daarom moet je altijd de betrouwbaarheid van een tijdschrift controleren als je een artikel indient. Hieronder de stappen hoe je dat kunt doen.

Stap 1

Controleer of het open access tijdschrift is opgenomen in de [Directory of Open Access Journals](#). Deze database hanteert kwaliteitscriteria en daarmee verzekert je dat je te maken hebt met een betrouwbaar tijdschrift.

Stap 2

Is het tijdschrift niet opgenomen in de Directory of Open Access Journal? Check dan of de uitgever lid is van [COPE](#) of [OASPA](#).

Stap 3

Is de uitgever hier geen lid van? Ga dan na wie de redactieleden van het betreffende tijdschrift zijn en neem contact op. Vraag na of en hoe het peer review proces plaatsvindt en hoe deze is georganiseerd. Kijk ook welke auteurs er recentelijk in het tijdschrift gepubliceerd hebben en vraag naar hun ervaringen, vooral over het peer review proces en de rol van de redactie

Kijk voor meer tips op [Think Check Submit](#)

Hulp nodig? Neem contact op met de [informatiespecialist](#) van jouw kenniscentrum.

Welke alternatieve publicatieplatformen zijn er?

Er bestaan verschillende alternatieve platformen voor open access publiceren. Een voorbeeld is [F1000](#). Dit is een platform waar transparantie over het publiceren als het review proces voorop staan. Het ingediende manuscript, de reviews en de aanpaste versies zijn open beschikbaar

[Openjournals.nl](#) is een platform dat wetenschappelijke, peer reviewed tijdschriften de mogelijkheid geeft om online en volledig open access te publiceren. Dit platform is een initiatief vanuit Nederlandse non-profit organisaties (NWO, KNAW, Stichting Opus).

Kan ik open access publiceren in een vaktijdschrift?

Op de website van het vaktijdschrift staan doorgaans de richtlijnen voor auteurs. Daarin kun je bekijken welke mogelijkheden er zijn voor open access. Daarnaast kun je vooraf zelf afspraken maken met de uitgever over open access, bijvoorbeeld over het opnemen van het artikel in de repository van de hogeschool. Als je gevraagd wordt voor een bijdrage in een vaktijdschrift, kun je als voorwaarde stellen dat je je artikel mag opnemen in de repository, bij voorkeur met een Creative Commons licentie.

Waar kan ik open access artikelen vinden?

Open access artikelen vind je via databanken van de HU Bibliotheek, Google Scholar en in de DOAJ. Ook heb je met de zoekmachine van OpenAIRE toegang tot miljoenen open artikelen.

Je kunt ook een open access button installeren in je browser die je automatisch naar de open access versie leidt als die beschikbaar is:

- <https://openaccessbutton.org/>
- <https://unpaywall.org/>

Kan ik mijn artikelen op community platforms zoals ResearchGate, Academia.eu plaatsen?

Artikelen die gepubliceerd zijn onder een Creative Commons licentie kun je direct plaatsen op community platforms zoals ResearchGate en Academia.eu. Als een artikel bij een uitgever is verschenen en de auteursrechten zijn overgedragen, dien je de voorwaarden van de uitgever te hanteren. Deze voorwaarden vind je doorgaans bij de auteursrechtlijnen van het tijdschrift of check de [Open Policy Finder](#). Hier vind je een database met richtlijnen van veel wetenschappelijke tijdschriften. Bij de richtlijnen staat vermeld welke versie je publiek mag delen. Als je een artikel plaatst tegen de voorwaarden in van de uitgever, kan dat juridische gevolgen hebben.

De [informatiespecialisten-onderzoek](#) (HU Bibliotheek) kunnen je hierbij helpen.

Versies van artikelen met betrekking tot open access

Welke versie mag ik publiek delen?

Voor artikelen die onder een [Creative Commons-licentie](#) zijn gepubliceerd geldt dat je altijd direct de uitgeversversie publiek mag delen. Artikelen waarvan het auteursrecht is overgedragen aan de uitgever, zijn de mogelijkheden afhankelijk van het contract met de uitgever. Vaak geldt een embargoperiode opgelegd door de uitgever of mag je alleen een bepaalde versie delen (zie de uitleg hieronder over de verschillende versies). Ook zijn publicaties in dit geval alleen vrij toegankelijk voor eigen gebruik en niet te gebruiken in bijvoorbeeld het onderwijs. Voor hergebruik en verspreiden is namelijk altijd toestemming nodig van de rechthebbenden (uitgever), tenzij daar vooraf afspraken over zijn gemaakt. De voorwaarden vind je doorgaans bij de auteursrechtlijnen van het tijdschrift of uitgever. Je kunt ook de [Open Policy Finder](#) hiervoor gebruiken. Hier vind je een database met richtlijnen van veel wetenschappelijke tijdschriften. Bij de richtlijnen staat vermeld welke versie je publiek mag delen en wat de embargoperiode is. De [informatiespecialisten-onderzoek](#) (HU Bibliotheek) kunnen je hierbij helpen.

Wat is de postprint ('author's accepted manuscript')?

Dit is de finale auteursversie van het manuscript die is ingediend bij de uitgever. Deze versie bevat de aanpassingen na peer review en is geaccepteerd voor publicatie. Deze versie is nog zonder de opmaakkenmerken (stijl, paginanummers) van de uitgever.

Wat is de uitgeversversie ('version of record')?

Dit is de versie van een artikel die door de uitgever is opgemaakt en gepubliceerd, ook wel version of record genoemd.

Wat is een preprint?('author's original manuscript')

Een preprint is de eerste auteursversie van een manuscript. Dit is de originele vorm waarin een auteur de publicatie bij de uitgever indient, voordat er peer review heeft plaatsgevonden.

Waar kan ik een preprint publiceren?

Een preprint is een versie van een wetenschappelijk artikel die op een openbare server wordt gedeeld vóór de formele peer review en publicatie in een peer-reviewed tijdschrift. Het publiceren van een preprint maakt het mogelijk om onderzoek snel te delen en moedigt feedback aan buiten peer review om. Als je een preprint beschikbaar hebt gesteld, kun je het artikel ook nog publiceren in een peer-reviewed tijdschrift. Check wel vooraf het beleid van het tijdschrift of ze artikelen die als preprint zijn verschenen accepteren (bijv. via de [Open Policy Finder](#)).

Ondersteuning

Wie kan mij helpen met vragen over open access?

Vragen over open access publiceren en over het aanleveren van je kennisproduct voor de HU repository mail je naar publicaties@hu.nl

Wie kan mij helpen met vragen over auteursrecht?

Voor vragen over auteursrecht mail je naar: auteursrecht@hu.nl

Wie kan mij helpen met andere vragen rondom onderzoek?

Mail je vraag naar onderzoeksupport@hu.nl of kijk op de [onderzoekspagina](#) van de HU.

Bijlage III: 5-Stappenplan open access publiceren

WAT VOOR SOORT KENNISPRODUCT IS HET?	STAP 1 Afspraken	STAP 2 Budget	STAP 3 Tijdschrift & Gebruikslicentie	STAP 4 Welke versie openbaar	STAP 5 HU repository
Wetenschappelijk artikel of artikel in (vak-) tijdschrift	 Start met afspraken maken met samenwerkingspartners over open access en check de eisen vanuit de subsidiegever. Leg gemaakte afspraken schriftelijk vast.	 Begroot open access kosten in je subsidie-aanvraag.	 Kies een tijdschrift met open access mogelijkheden. Check de betrouwbaarheid van het tijdschrift: www.thinkchecksubmit.org Kies bij voorkeur een CC-licentie: www.creativecommons.nl Meer info: auteursrecht@hu.nl	 De afspraken met de uitgever bepalen welke versie je publiek beschikbaar mag stellen.	 Mail altijd je kennisproducten naar publicaties@hu.nl De HU Bibliotheek neemt de kennisproducten op in de HU repository (online opslagplaats voor kennisproducten) zodat ze duurzaam opgeslagen en vindbaar zijn. Jouw kennisproducten zijn daarna zichtbaar op website HU Onderzoek en op openbare platforms voor praktijkgericht onderzoek zoals de HBO Kennisbank en OpenAIRE (vervangt NARCIS vanaf juli 2023).
Ander type kennisproduct (zoals rapport, presentatie, video, hand-leiding)	Start met afspraken maken met samenwerkingspartners over open access en check de eisen vanuit de subsidiegever. Leg gemaakte afspraken schriftelijk vast.	Houd rekening met mogelijke kosten voor open access. Nb. De HU heeft een eigen repository waarin onderzoeksproducten via open access beschikbaar worden gesteld. Daar zijn geen kosten aan verbonden.	Ben jij de maker van het kennisproduct? Geef dan je kennisproduct een CC-licentie mee: www.creativecommons.nl Het auteursrecht blijft hiermee behouden. Meer info: auteursrecht@hu.nl	Met een CC-licentie kun je je onderzoeksproduct overal beschikbaar stellen.	